

DELA VSKA POLITIKA

POLITIČEN DNEVNIK

St. gr.

V Ljubljani, četrtek 22. aprila 1926.

Leto I.

Perspektive narodnega gospodarstva v sovjetski Rusiji.

Ali se bo v prvi sovjetski republiki razvilo gospodarstvo in ali bo prešlo v socializem? Vedno in povsod se govori o tem vprašanju. Internacionalna buržuazija si dela sive lase, kajti danes postaja socialistična Sovjetska Rusija — konkurentka na mednarodnem trgu. Ona zaničevana Sovjetska Rusija je prebila vse gospodarske krize, odbila vse napade zapadnoevropske buržuazije in dokazala, da se delavska vlada razvija v pravilnem pravcu na poti h komunizmu.

Produkcija.

Začnimo s produkcijo. V l. 1925-26. je dosegla agrarna produkcija za okroglo 11 milijard in 436 milijonov rubljev z agrikulturo v pravem smislu besede pa 10 milijard in 236 milijonov rubljev. Ako sedaj primerjamo predvojno produkcijo n. pr. iz leta 1913. z to l. 1925-26., vidimo, da je dosegla že 89% predvojne; agrikultura pa 87%. Z ozirom na produkcijo iz l. 1924-25. pa se je produkcija l. 1925-26. povečala za 26%, to se pravi — več kot za četrtino! In če vštujemo še produkcijo žita, ki je dosegla povišek 49%, bi torej ta poljedelska produkcija dosegla že 79% predvojne produkcije. Dohodek tehničnih kultur pa je že prekoračil predvojne.

V industriji je situacija sledeča: Takoj po revoluciji je začela nva-jati NEP (Nova Ekonomska Politika) svoje smernice in se začela uveljavljati zlasti v industriji. Uspeh ni izostal! Skupno z sovjetskim ekonomskim komisariatom (ministrstvom) je NEP dosegla že leta 1923-24. — 46% predvojne produkcije, a leta 1924-25. že 70%. To sezono, torej l. 1925-26. pa že 94%. Na ta način se je v Sovjetski Rusiji z NEP-om razvilo tekom par let gospodarstvo in produkcija veleindustrije do predvojne višine. Sigurno pa je, da bo tekom enega ali dveh let prekoračil ta nivo, zlasti, če bo napredoval tako hitro, kot je v letih 1923-24., 1924-25. in 1925-26.!

V absolutnih številkah bi to razmerje izgledalo tako:

Vzemimo l. 1913. V tem letu je bil čisti dohodek — 5620 milijonov rubljev. Leta 1923-24. je bil 2570 milijonov (torej 46%), l. 1924-25. že 3950 milijonov (70% predvojne) in l. 1925-26. — 5280 milijonov (94%).

Ta produkcija je sedaj vzeta v splošnem. Poglejmo pa sedaj še posamezne panoge te sovjetske industrije. Razdelimo pa to industrijo v tri grupe:

A.) »strategični stvaritelji«, to so glavna in največja nacionalna podjetja;

B.) podjetja, ki so upravljana po nasvetih narodnega gospodarstva; so manjša od prvih in manj važna;

C.) podjetja korporacij, zasebnikov in državna podjetja.

Prirastek skupne produkcije je 34 odstotkov. Prirastek grupe A je 48%, prirastek grupe B je 26% in prirastek grupe C je 8%.

Za leto 1925-26. igra pri povečanju produkcije najvažnejšo vlogo tovarniška, fabriška panoga. Ze tekom zadnjih let se opaža, da sovjetska Rusija že prekaša predvojno produkcijo in da izvaja v inozemstvo, ker ima za domači trg že dovolj produktov. Glavna industrijska panoga za pridobivanje mangana je že predvojno produkcijo prekoračila za 141%! Električna industrija je dosegla že 75% predvojne produkcije, steklarska industrija 73% in industrijska panoga metalurgije (kovinarstvo) 63% predvojne produkcije. Te

panoge so že v letu 1924-25 dosegle 55% predvojne produkcije, v letu 1925-26. pa že 93%. Električna pa je danes že 4krat večja od predvojne.

Približna produkcija (agrikulture in industrije) je v l. 1925 181 milijard rubljev, in je prekoračila produkcijo iz leta 1924 za 28%! Treba bi bilo še samo eno tako »srečno« letu in produkcija bi se zvišala na 100%, ali bi pa celo pressegla predvojno. Na tak način se bo do 10letnice revolucije sovjetska Rusija ozdravila od ran, zadanih ji v imperijalistični svetovni vojni in domači civilni vojni l. 1917 in izboljšala ekonomsko situacijo.

Trgovina in gibanje cen.

Razvoj trgovine v sovjetski Rusiji je po revoluciji zelo hitro napredoval, zlasti pa je napredovala komercijalizacija v zadnjih letih. L. 1925-26. je trgovina dosegla 81% predvojne. Kako hitro pa se širi komercijalizacija na kmetih, nam pa dokazujejo številke. L. 1925-26. je že za 27% boljša od leta 1924-25. (torej 3.639 milijonov proti 2.857 milijonov rubljev). Torej, če se predvojno izvažalo z 100, se iz l. 1924-25. z 64%, in 1925-26. že z 81. Ves razmah trgovine se je dvignil za 25%, torej za eno četrtino (1.149 milijonov proti 7.307 milijonom rubljev) in na ta način dosegel 79%.

Kar se tiče smernic za cene v sovjetski Rusiji povzemam po statistiki sledeče: glavni indeks se je zmanjšal za 8,3%, industrijski za 9% in poljedelski za 7,9 odstotkov. (Med industrijskimi produkti se je najbolj pocenil kavčuk (gumi) z nad 20%, les nad 10 in kovine do 10%. V splošnem druginja pada in se bo tekom par let, zlasti, ko se bo valuta stabilizirala, zmanjšala na minimum.

Transport.

Gibanje in razmah trgovine zahteva in zveča pomenljivo intenzivnost transporta. Z ozirom na vedno večanje produkcije, zlasti poljedelskih produktov in tudi industrijskih, se je proporcijelno z vsemi panogami večal. Zlasti je to večanje in intenzivnost pospeševal razmah trgovine l. 1925. Pa pogledjmo statistiko:

L. 1924-25. trgovski transport že do-seže 460 milijonov pudov (11%), v letu 1925-26. pa že 1524 milijonov pudov, to se pravi, več kot še enkrat toliko (33%). Če pa primerjamo s transportom iz leta 1923, torej predvojno leto, vidimo, da je danes transport v sovjetski Rusiji že dosegel 80%. I v transportu v Rusiji se kaže napredek, kar dokazuje, da sovjetska Rusija napreduje povsod.

Eksport in import.

Isto kot s transportom, povečanjem trgovine in industrijskih ali poljedelskih produktov moramo zaznamovati velik porast in napredek uvoza in izvoza. Eksport se je v sovjetski Rusiji skoraj potrojil (iz 270 milijonov rubljev na 750 milijonov rubljev). Glavni je seveda eksport agrikolturnih produktov. Ta je skočil od 204 milijonov že na 559 milijonov ali 174%. Industrijski se je podvojil, in sicer iz 66 milijonov na 121 milijonov.

Import pa je sledeči:

Za l. 1924-25. je bil 339 milijonov, za 1925-26. pa 518 milijonov, torej že 53%. Ogromni napredek in razmah eksporta in importa nam dokazuje im-pozanten korak naprej v ekonomiji socialistične sovjetske Rusije. S tem postaja sovjetska Rusija važen in odlo-jujoč faktor na internacionalnem trgu.

V prihodnjem članku si bomo ogledali finančne, investicijske, stanovanjske in druge socialne probleme sodobne Rusije.

Izhaja vsak delavnik ob 11. dopoldne.

Uredništvo je v Ljubljani, Breg štev. 12./II.

R okopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uprava: Ljubljana, Breg 10-12. pritličje.

Cek. račun: 14.335. Reklamacije se ne frankirajo. Naročnina za državo SHS znaša mesečno: v Ljubljani in po pošti 20—Din, po raznašalcih izven Ljubljane 22—Din za inozemstvo mesečno 32—Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovalne in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-belo tiskana beseda stane 1—Din. Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda 1—Din. V oglasnem delu stane pe-titna enostolpna vrsta 2 25 Din. Pri večjem številu objav popust.

Nova bratovščina.

Belgrad, 22. aprila. Dejstvo, da je bivši radičevac Nikič začel žugati z odkrivanjem korupcijskih afer na rovaš Radiča, je koncentriralo vso pozornost javnosti na to stran, in Nikič je bil za sinoči tudi povabil k sebi novinarje, da jim marsikaj novega in važnega pove v zadevi Standard Oil Company. Medtem pa se je moralo zgoditi za kulisami nekaj prav hudega, kajti v razpletu notranje krize se je pojavil nenadoma senzacionalen preokret. Dr. Nikič je imel daljši razgovor z dr. Krajačem, ki je kakor znano, ostal Radiču zvest. Krajač je ponudil Nikiču spravo. Izgleda, da je Radič pripravljen pogoditi se zopet s svojimi desidenty in stopiti tudi sam v kakršnokoli vlado. Strah pred razkrinkanjem medsebojnih korupcijskih afer

jih bo zopet združil. Ves notranji položaj se sedaj razvija okrog vprašanja kraje in korupcije, in ni čudno, če v takih slučajih Pašič s svojimi intrigami zopet uspe.

Belgrad, 22. aprila. Nocoj je bila seja ministrskega sveta, ki se je bavila z vprašanjem jutrišnje seje Radičeve stranke. Dr. Nikič je bil namreč obljubil Uzunoviču, da privede s seboj večino radičevih poslancev, medtem jih pa ima doslej samo 3. Uzunovič je izjavil, da bo počakał do jutri, da izve za rezultate seje HSS. Poudarjal je potrebo, da se zopet nadaljuje politika narodnega sporazuma. Iz tega je sklepati, da ni izključena možnost, da se bodo radi-kali zopet pogodili s celokupno Radičevno stranko.

Z razkrivanjem korupcije se nadaljuje.

Belgrad, 22. aprila. Opozicija z vso odločnostjo hoče zahtevati razčiščenje številnih korupcijskih afer in dela na vse, samo da bi preiskave prišle v tek. Država je oškodovana za več milijonov, gotovi krogi pa hočejo celo zadevo spraviti s tira, z novimi detajlnimi razkritji zakriti Radetove mahinacije in malverzacije, ki so pač najobsežnejše izmed dosedaj znanih korupcij; vzporedno z njim je borba proti dr. Pečarju, ki si je baje pri intervencijah zaslužil mastne tisočake. Pridno so na delu za razkritja tudi Radičevi odpadniki, ki v razne nečedne zaslužke zapletajo tudi dr. Mačka in Košutiča. Zdi se, da bo to razkrivanje šlo ad infinitum in se koncem koncev pozabilo na najogabnejšo korupcijsko afero Standard Oil Company in celo na razkri-

čano »zarado« pri ogromnih državnih nabavah Rade Pašiča se najbrž strankarska slepota in strast ne bo spomnila, mogoče vsled pijetete do Radeta ali pa morebiti iz pijetete do ostalih državnih funkcionarjev, ki neradi vidijo, da bi se razkrilo gnilo gospodarsko življenje »zarad« v vladi in ki podpirajo vsako akcijo, da bi se kompromitiral, recimo kak prečan. Opozicija zahteva za Radetov slučaj še posebne komisije. Bati se je pa v celem, da ostane pri komisijah in da se bo Rade svobodno gibal in prejemal ogromne nabavne procen-te še nadalje in dr. Pečar z denarjem, katerega je vložil v angleško banko, svobodno manipuliral. V inozemstvu uživamo vsled korupcijskih afer nekaj dni dostojen sloves.

TAJNI DOGOVOR MED ITALIJO IN GRČIJO. MUSSOLINIJEVA KRTOVA POLITIKA.

London, 21. aprila. „Chicago Tribune“ poroča, da je tajni dogovor med Italijo in Grčijo naperjen v prvi vrsti proti Turčiji. V glavnem obsega tele točke: 1. Obe državi bodeta podpirali v Turčiji propagando za vpostavitve kalifata. 2. Grčija naj dobi v vojni izgubljeno ozemlje nazaj. 3. Italija naj dobi ves južni del Male Azije. 4. Jugoslavija naj dobi kot odškodnino (kompenzacijo) Albanijo. 5. Če bi Turčija napadla Grčijo, jo napade takoj Italija. Enako tidi omenjeni list, da je Chamberlein Mussoliniju pri zadnjem sestanku v Rapallu obljubil, da bo Anglija glede tega dogovora nevtralna. Nasprotno pa je Mussolini obljubil, da opusti fašistovsko propagando v Indiji med tamošnjimi domačini ter podpiral britansko zahtevo po Mosulu. — Tej senzacionalni vesti sicer nasprotuje izjava grškega zunanjega ministra Rufosa, vendar pa je verjetna, ker odgovarja metodam — Mussolinijeve politike.

TURČIJA ZBIRA VOJSKO V MALI AZIJI.

London, 21. aprila. V Turčiji vlada silno vznemirjenje zaradi vesti, da nameravata Italija in Grčija nadaljevati napad v Mali Aziji. Turčija je mobilizirala vse prebivalstvo v Anatoliji med 19. in 25. letom, ter nastani to vojsko v Smirni, pristanišću Mersina in na križiščih železnic. Turčija je odločena zavrniti vsakršno izkrcaje italijanskih ali grških čet na maloazijskem obrežju.

ROMUNSKI POLJSKI GARANCIJSKI PAKT.

Bukarešta, 21. aprila. Včeraj je bil objavljen garancijski dogovor med Romunijo in Poljsko, ki se nanaša na kakršenkoli zunanji napad obeh držav na njih sedanjno teritorialno integriteto. Pakt je sklenjen za pet let, in je dejansko vojaška konvencija.

RAZOROŽITVENA KONFERENCA.

London, 21. aprila. V spodnji zbornici je na interelacijo izjavil državni tajnik Chamberlein v zadevi razorožitvene konference, da se te konference ruska sovjetska vlada, če se bo vršila v Švici, noče udeležiti. Konferenca se pa bo vršila kljub temu le v Švici. Zveza narodov se na spor med Rusijo in Švico v tem oziru ne more ozirati.

DEMISIJA POLJSKE VLADE.

Varšava, 22. aprila. Po seji ministrskega sveta je včeraj ob 1. uri popoldan dal predsednik vlade grof Skrzvinski v roke predsednika republike temisije cele vlade.

Borza.

Danes notira Zagreb: Berlin 13.519 do 13.559 (13.52—13.56), Italija 228.03 do 229.23 (228.04—229.24), London 276—277.20 (275.987—277.187), Newyork 56.665 do 56.965 (56.655—56.955), Pariz 188.03 do 190.03 (190—192), Praga 168.15—169.15 168.154—169.154), Dunaj 8.0054—8.0454 (8.0065—8.0465), Curih 10.956—10.996 (10.9554—10.9954).

Curih. Belgrad 9.1175 (9.115). Budimpešta 72.50 (72.50), Berlin 123.2875

Deželna konferenca Socijalistične omladine Jugoslavije.

Zveza socijalistične omladine Jugoslavije sklicuje za nedeljo, 23. maja t. l. v Sarajevu

1. Deželno konferenco Socijalistične omladine Jugoslavije

z dnevnim redom:

1. otvoritev konference;
2. stanje socijalističnega omladinškega gibanja v Jugoslaviji;
3. splošni položaj delavske mladine;
4. naloge in cilji Saveza socijalistične omladine Jugoslavije;
5. organizacijska vprašanja in nadaljnje delo;
6. raznoterosti.

Na tej konferenci imajo pravico sodelovati, poleg delegatov krajevnih organizacij SSOJ, tudi delegati krajevnih strankinih organizacij, zato se pozivljajo organizacije, da pošljejo iz svoje sredine vsaj po enega mlajšega delegata, ter da v interesu splošnega socijalističnega gibanja, njegove potovanje na konferenco same financirajo. Delegati vživajo 50 odst. popust na železnici, ker se vrši v istem času tudi proslava 20 letnice splošne delavske stavke v Sarajevu. Delegati in organizacije naj se v tej stvari obrnejo direktno na izvršilni odbor Saveza socijalistične omladine Jugoslavije, Sarajevo, Radnički dom.

Izvrševalni odbor

Saveza soc. omladine Jugoslavije.

Dobruška slavnost in dobruški delavski dobrovoljci.

O krvava Dobruška! Koliko nedolžnih ljudi si uničila, koliko slovenskih in jugoslovanskih sinov je na tvojih poljanah z nasmehom žrtvovalo svoje življenje v globoki veri, da pomagajo osvoboditi jugoslovansko zemljo izpod jarma Avstro-ogrskih zatiralecev in izkoriščevalcev, v trdni nadi, da se bo ustvarila moderna in svobodna Jugoslavija, v kateri bo delovnemu človeku zagotovljeno blagostanje in enakopravnost! Koliko smo pričakovali, in koliko so nam gospodje še več obljubljali, ko smo pred desetimi leti stopili v dobrovoljsko armado...

Obljubljali so nam ti zgovorni ljudje med drugim tudi to, da bo vsak dobrovoljec, ako ostane pri življenju, dobil pet hektarov zemlje, primerno službo in zvrhano mero najrazličnejših drugih dobrot.

Da, nekateri so tudi res dobili plačilo, namreč oni, ki so se po francoskih in švicarskih hotelih, kavarnah in barih junaško borili za našo milo domovino.

Ti so dobili lepo plačilo, in ti vladajo danes in zatirajo jugoslovanske državljane, katerim dajejo, mesto

kruha, krvni davek na ročno delo in druge take patrijotske ugodnosti.

Kje je danes svoboda za nas, ki smo se v Dobrudži in drugod kot dobrovoljci borili za novo državo, kje je za nas, ki vstvarjamo sedaj bogastvo te zemlje, blagostanje?

Kaj je ostalo od vseh prelepih vaših obljub, ki ste nam jih dajali v Kijevu, Odesi in drugod?

Kako ste se gospodje velepatritjotje oddolžili onim delavcem dobrovoljcem, ki niso slučajno poginili na krvavih poljanah Dobrudže?

Da navedem samo nekaj primerov:

Z Joško Bitencem iz Medvoda sva stopila skupaj v armado in se skupaj borila v Dobrudži. Bil je hudo ranjen isti čas kot jaz. Prišla sva v bolgarsko ujetništvo, in kako je bilo potem z nama, to vedo lahko samo oni, kateri so to poizkusili. Le slučaj je hotel, le čudež je bil, da sva še pri življenju.

In ta človek je bil dve leti brez posla, imel družino, povsod je prosil za delo in službo, povsod je bil enako odklonjen.

Moral je končno na Francosko, ker mu domovina, za katero se je tepel, ni dala niti najskromnejšega kruha.

Ista in morda še hujša usoda je doletela Musea Matevža, tudi dobrovoljca iz Dobrudže, tudi hrabrega borca za jugoslovansko stvar. V vojni je popolnoma oslabil, obolel je živčno tako hudo, da ni več za nobeno službo; država bi morala nuditi temu dobrovoljcu vsaj toliko podpore, da ne bi stradal najpotrebnejšega kruha. Pa mar državi za njega!

Se pred kratkim si je prostovoljno vzel življenje drugi junak iz onih dobrovoljskih časov, dobrovoljec A. Čebokli. Živel je v najstrašnejši bedi, onemogel je, šel je sam v smrt. Zupstil je ženo, njegova žena pa še danes ne prejema nobene podpore.

Kaj, ko bi človek še naprej navajal take in enake slučaje? Ali bi ne bilo to najčastnejše in najslavnejše poglavje naše poveljne buržujsko-patrijotske zgodovine, vredno večnega spomina in čaščenja?

In kaj porečeš ti, bedna slovenska javnost, na take stvari?

Ko čitam v »Sl. Narodu«, »Jutru« in drugih takih meščanskih listih, da se pripravljajo velika slavnost na čast padlim dobrovoljcem v Dobrudži, si vprašam, če bi ne bilo bolj umestno pozvati one, ki to slavo pripravljajo, da nam raje povedo, kaj mislijo z onimi prostovoljci, ki žive tu v bednem stanju. Ali so voljni popraviti krivice, katere so tako v nebo vpilo, da se kar ne morejo popisati? Vnaprej vem, da jih ne bodo popravili. Kaj njim za delavce! Potrebovali so ga takrat, ko je bilo treba dati življenje za njihovo domovino, sedaj pa naj pogine, če že ni takrat!

Toda vedite: v Dobrudži ste nas zadnjič potegnili za nos. Zavedamo se, da nam velepatritjotsko meščanstvo, ki

ima to in drugo v državi v zakupu, ne bo dalo nikoli prostovoljno tega, kar bi nam moralo dati.

Rešitev je le v nas samih.

Habe Tone,
dobrovoljec iz Dobrudže.

V znamenju časa.

Ljubljana, 21. aprila 1926.

Uvekovečeno strašilo današnjih dni je demokracija, ujedinjenje in takozvani sporazumi. S tem strašilom straše vse mogoče meščanske stranke in ena se oprijemlje ujedinjenja, druga demokracije in tretja sporazuma. Vse pa ostanejo pri besedah in so jim omenjeni prilastki le mašilo za idejno praznoto. In vsak stavek je zabeljen s temi navlakami, prav kot je bil vsak liberalni govor svoje dni popopran in osoljen z rodoljubjem in trikratnim: živijo narodna vzajemnost. In vse to je že prešlo v bolezen, v kronično recimo in na tej bolezni hira večji del naše inteligence, zlasti take, ki se še hrani s tradicijo in blagruje čase frakov, cilindrov in oficijelnih parad. In strašno zamerijo današnji dobi, da izgublja smisel za oficijelnost in da se ne zna in noče ob potrebah navdušiti, kakor bi zahtevala resnost položaja, kakor bi bilo za narod in za državo prav. So privrženci metod, ki brezpozorno zahtevajo pri zajutruku, pri kosilu in pri večerji navdušeno patrijotsko deklamacijo in med deklamacijo čitajo mrliske oglase, ženitne ponudbe in dnevno kroniko. Več ne potrebujejo in morebiti bi jim drugo skvarilo apetit in rodoljubno misel; kajti kdo bi prenesel očitke vladnih korupcij, če je po potrebi postal patrijot in mogoče še konvertit? Konvertitni zadostuje fraza ujedinjenje, demokracija in sporazumi, dalje politike ne zasleduje, če jo, pa že ve zakaj in kako. Kadar je skromen, je premišljeno skromen, kadar je pa javen političen delavec, nastopa previdno in nikdar ne zleze preko ujedinjenja preko demokracije in preko sporazuma; k ujedinjenju pritakne sporazumi, k sporazumu demokracijo in se pred narodom igračka s temi lepotili besednega zaklada. In gorje, če narod ne ploska, zabiti je in ne zna za duhom časa, za duhom demokracije, ujedinjenja in sporazuma; kajti ploskanje in živijo kliči so bistveni del tradicije in neobhodni surogat narodnega navdušenja. Navdušenje je pa poglavitna lastnost, ki naj se je oprijemlje vsak, zlasti pa narod in če bo šlo tako dalje, potrebno bo ministristvo za narodno navdušenje. In tudi zaposleno bo, ker bo dobivalo večne pritožbe o nenavdušenosti delavstva, recimo.

Zastopniki nar. navdušenja so namreč mnenja, da mora biti tudi lačen človek navdušen za idejo ujedinjenja, demokracije in sporazuma in tudi pod bičem davkov, zapostavljanj in v izmozgavanja kleati trikratni živijo. Sicer zastopniki narodnega navdušenja še nikoli niso stradali, navdušenje jih je zdebilo in zaokrožilo. Ali borili so

se za ideale in ideali so nekaj, mehak stol tudi nekaj, pri vsem pa je potreben blagor naroda, domovine in države.

In če navdušenju in propagandi za navdušenje ne gre prav posebno gladko in če narod, ali pa recimo delavstvo zakriči po kruhu, dandanes tudi po delu in ne samo po kruhu, smrtno se je pregrešil in smrtno se je pregrešilo delavstvo, na ideale je pozabilo in na hvaležnost, ki jo je dolžno demokraciji, ujedinjenju in sporazumu. Bog nas varuj, da bi ti ideali le količkaj trpeli, nedotaknjeni morajo ostati, vsaka definicija bi jih oskrnila, zato naj ostanejo brez definicij, svete dogme svetega narodnega navdušenja.

In tako se je zgodilo, da je navdušenje ostalo pri dogmah, narod se jih je sicer že preobjedel, ampak dogme so dogme in kdor greši proti dogmam, čaka ga težka kazen na tem svetu, na onem svetu zastopniki narodnega navdušenja ne mislijo dosti. Delavce reducirajo, zmanjšujejo jim plače in na ljubo in v korist navdušenja ostajim dajejo priliko za večji delovni čas, da ja ne utegnejo razmišljati o drugem, kot o delu in eventualno o navdušenju. Za vse to pa zastopniki že znajo poskrbeti, ker so mnenja, da navdušenje mora biti in prititi, pa naj je potem odkritosrčno ali pa hlinjeno, navdušenje pač mora biti in pa živijo kliči.

In iz kraja v kraj roma navdušenje, obseda zakrknjena sreča, razvozljava zavozljane jezike in slavi svoje zmage take ali take. Zmage so pač in po zmagah literarno oduševljenje, vse za blagor domovine in države

Pravijo...

da je Narodna socijalistična stranka izdala naslednji parte:

Tužnim srcem javljamo vsem prijateljem in znancom pretresljivo vest, da je naša iskreno ljubljena

Narodna socijalistična stranka

po dolgi neozdravljivi bolezni v nedeljo, dne 18. aprila 1926 mirno zaspala.

Svoji neozdravljivi bolezni, na kateri je hiral že od svojega rojstva, je zastojni iskala leka v raznih enotnih frontah; v jugoslovanski zajednici, v socijalistični fronti, v narodni fronti in nazadnje v socialno-napredni fronti. In končno tudi njena zadnjič javljena zaroka z mladoliberalnim taborem ni nič pomagala.

Testamenta ni zapustila. Njeno prezdolženo zapuščino so prevzeli samostojni demokratje. Tudi pogrebščina se je izvršila na stroške samostojnih demokratov.

Večnaja ji pamjat!

V Ljubljani, dne 18. aprila 1926.

Rudolf Juvan l. r.

bivši zadnji predsednik.

Ivan Deržič l. r.

bivši narodni poslanik bivše NSS.

Anton Brandner l. r.

bivši narodni poslanik bivše NSS.

Namesto vsakega posebnega obvestila.

Jack London:

Železna peta.

(Socijalni roman. Prevel I. V.)

(Dalje.)

„Preiskovala sem Jacksonovo zadevo,“ sem rekla.

Bil je pozoren, kaj bom dalje povedala, dasi je bilo videti v njegovih očeh prepričanje, da so moji vzgledi omajani.

„Zdi se, da se z njim ni lepo ravnalo,“ sem priznala. „Mislim — da nekaj njegove krvi kaplja od naše strehe.“

„Gotovo,“ je odgovoril. „Ako bi se z Jacksonom in z njegovimi tovariši ravnalo lepo, bi dividende ne bile tako mastne.“

„Ne bom imela več dopadenja na lepih oblekah,“ sem pripomnila.

Čutila sem se malodušno in potrto in bilo mi je prijetno čutiti, da je bil Ernest neke vrste spovednik. Potem, kakor pozneje vedno, je delovala na me njegova moč. Bila je kakor obljuba varstva in miru.

„Pride čas, da boste imeli dopadenje na vrečevini,“ je rekel svečano: „Vi poznate predilnice jute; tam so taiste razmere. Kakor povsod. Naša takoslavljena civilizacija temelji na krvi, je prepojena s krvjo in ne vi, ne jaz in nikdo iz nas ne more ubežati pred to škrlatasto pego. Kako so izgledali možje, s katerimi ste govorili?“

Povedala sem mu vse, kako je bilo.

„Niti eden izmed njih nima svobode nehanja,“ je rekel. „Vsi so privezani na neusmiljeni tovarniški stroj. In najžalostnejše je, da so vsi nanj navezani s rčno krvjo. Njih otroci — to mlado življenje je, ki ga instinktivno čujejo. Ta instinkt je močnejši, kakor katerakoli olka, ki jo imajo. Moj oče! Lagal je in kradel in delal vsemogoče, kar ni častno, samo da je pridobil kruh za me in za moje brate in sestre. Bil je suženj tovarniškega stroja, in ta ga je izsesal, naščuval ga v smrt.“

„A vi,“ sem ga pretrgala. „Vi ste gotovo svobodni mož.“

„Ne docela,“ odgovori. „Nisem prikovan s rčno krvjo. Često mi je ljubo, da nimam otrok, in vendar jih tako ljubim. In nikdar si jih ne bom želel, ako bom oženjen.“

„To je gotovo sla nauka,“ sem vzkliknila.

„Znam,“ je odgovoril žalostno. „Ali primerneja je za me. Revolucionar sem in to je nevaren poklic.“

Skeptično sem se nasmejala.

„Ako poskusim vlomiti v hišo vašega očeta, da mu ukradem dividende Sierra-tovarne, kaj bi naredil?“

„Samokres leži na njegovi nočni omarici,“ odgovori. „Gotovo bi vas ustrelil.“

„In če jaz in nekoliko drugih poldrug milijon mož vlomimo v hiše premožnih — bilo bi to strašno streljanje, kaj?“

„Gotovo. No vi tega ne boste naredili.“

„Natančno to je, kar hočem narediti. In mi imamo namen, ne samo vse bogastvo, ki leži v hišah, vzeti, nego tudi vse vire tega bogastva, vse rudnike, železnice, tovarne, banke in trgovine. To je revolucija. Brezdvomno je nevarno. Bojim se, da bo mnogo večja strelba, nego si morem predstavljati. Ali kaj hočem reči. Noben ni dandanes prost. Vse nas drže kolesa in zobci tovarniških strojev. Videli ste, da so bili tudi možje, s katerimi ste govorili privezani nanje. Govorite še z drugimi. Pojdite h Kolonelu Ingramu. Oglejte si reporterje, ki so Jacksonovo zadevo prikrili pred časniki in izdajatelji časopisov. Našli boste, da so vsi sužnji strojev.“

Tekom pogovora sem stavila nekatera navadna vprašanja glede odgovornosti delavcev pri neizgledih. Dobila sem statističen pouk o tem.

„Vse je v knjigah zapisano,“ je dejal. „Slučaji so se zbirali in neovrgljivo je dognano, da se v prvih jutranjih urah redko zgode neizgode. Število neizgode pa raste naglo, ko je delavec duševno in telesno utrujen in ne več tako gibčen. Le pomislite, vaš oče ima trikrat več izgledov za varnost pred neizgodi, Zavarovalne družbe to tudi ima v resnici. Zavarovalne družbe to znajo. Za njega bo veljala zavarovalna polica za neizgode letno štiri dolarje in dvajset centov na tisoč dolarjev zavarovalnine. Za delavca pa petnajst dolarjev.“

„In vi,“ sem vprašala in v listem hipu začutila več, kot nekak površen nemir.“

(Dalje prih.)

Križem sveta.

Sovjeti drugič povabljeni v Zenevo. Tajništvo lige narodov je poslalo sovjetski vladi drugo povabilo na pripravljeno razorožitveno konferenco v Zenevi. Sovjetska vlada nedvomno odgovori kakor prvič, da se rada udeleži konference, ako se vrši kje drugje, toda v Svico ne pošlje delegatov. Sovjetsko časopisje vztraja na stališču, da bi se voditelj lige narodov radi odkrižali razorožitvene konference, zato pa silijo Rusijo v Svico, ker vedo, da sovjeti ne gredo tja.

Vlada v Tibetu ne pusti nobene ekspedicije na Mont-Everest. Vodja angleške ekspedicije na Mont-Everest, general Bruce je sporočil, da vlada v Tibetu ne pusti nobene ekspedicije na Mont-Everest.

Shaw pomaga rudarjem. George Bernard Shaw, sloveči angleški dramatik, je posodil 150.000 dolarjev občinskemu odboru v Easingtonu za gradnjo stanovanj rudarskim delavcem.

Usodna vinska kopel. Earl Carroll, znani lastnik in ravnatelj gledališča v New Yorku, ki je dne 22. jan. priredil znano privatno zabavo, na kateri se je lepa gospodična Joyce Hawley okopala v banji vina pred 500 gosti, je bil v četrtki obsojen krive prispege pred zvezno veleporoto. Carroll je bil aretiran in izpuščen proti 2500 dolarjev jamčevine. Ko je bil Carroll kmalu po vinski kopelji zaslišan pred veleporoto radi kršenja protialkoholne postave, je vse tajil. Rekel je, da ni bilo niti kapljice opojne pijače na zabavi. Gostje so pili le „gingerale“ in druge take sladke reči. Okrajni sodnik je pa zaslišal več gostov in tudi gospodično Joyce Hawley in dobil je dokaz, da se je Carroll lagal. Zagovarjati se bo moral dvakrat, prvič radi krive prispege, in drugič radi vina v sodu in banji.

Prisiljene ženitbe. Anglež Samuel Valbrok iz Londona je večkratni hišni posestnik. Priljubljen je posebno med ženskimi svetom, ker sovraži mlade samce. Svojo jezo proti samcem je pokazal Valbrok na ta način, da je odpovedal stanovanje vsem samcem. Prazna stanovanja pa so dobili zakonski pari. V zadnjih dneh je odpovedal zopet osemnajstim samcem stanovanja. Na vprašanje zakaj ne trpi samcev je odgovoril: Stanovanje sem vzel že 300 samcem zato, ker sem sam srečen zakonski mož in hočem, da se zakoni pomnožijo. Moje namere proti samcem so imele uspeh. Mnogo mladeničev se je rajše poročilo, kot da bi zapustili stanovanje.

Modna vojska v Budimpešti. Te dni so bili v Budimpešti objavljeni razglasili proti kratkim krilom in bubifrizuram. Razglas ni vzbudil posebne pozornosti. Sklican je bil tudi shod dolgokrič, kjer je prva govorila neka visokošolka z bubifrizuro proti kratkim lasem. Sprejeta je bila ostra resolucija proti današnji modi, ki pa menda ne bo imela ravno hudih posledic.

Pet mrtvih v mehiškem gladališču. V mehiškem kinogledališču Titanie se je podrla galerija, ki je bila polna gledalcev. Pet oseb je bilo ubitih in 92 ranjenih. Med žrtvami je največ žensk in otrok.

Riba odnesla prstan iz Amerike v Evropo. Evropski ribič je našel v trebuhu ribe, katero je ujel, prstan z diamantom v vrednosti 25.000 dolarjev. Pozneje se je dognalo, da je prstan lastnina neke bogate Američanke, ki ga je izgubila pred več leti v kopališču Palm Beach v Floridi.

Izgubljeno strežnico v zaporu so našli. Strežnico Lee Dellibac, ki je pred nekaj tedni misteriozno izginila iz čikaške bolnišnice, kjer se je učila in radi katere je bil dr. Bressler aretiran v sumnji, da jo je morda on kam spravil, ker je imel z njo ljubavno razmerje, je bila v ponedeljek najdena v policijskem zaporu. Aretirana je bila zadnje sredo v neki prodajalnici radi tatvine. Dr. Bressler zdaj grozi, da bo tožil za odškodnino vse one, ki so povzročili njegovo aretacijo.

Porod brez bolečin. Dr. James T. Gwathmey je zadnje dni poročal na

zboru zdravniškega društva v New Yorku o novih metodah poroda brez bolečin. Sredstva, ki jih danes poznamo za odstranitev porodnih bolečin, niso zanesljiva, ker ostane žena bolna še več dni po porodu. Navadno so ženo omotili, da je bila v nezvesti, kadar je porodila. Po novih metodah pa ni treba nobene omane. Žena dobi pred porodom tri injekcije (vbrizganje) sulfata magnezije in majhno količino morfija ter kinina. Ta zmes, ki se ubrizga v trebušne mišice, omrtvi živec, tako da žena ne občuti nobene bolečine, dasi je pri polni zavesti. Dr. Gwathmey je poizkušal to sredstvo v neki newyorški bolnišnici z najboljšim uspehom.

Caristične sanje. Knez Nikolaj še vedno sanja, da bo ruski car. V svoji domišljiji je zašel tako daleč, da ima podveži in ponoči telesno stražo, ki ga čuva pred »boljševiki«. Stanuje v predmestju in pod pretvezo, da mu »boljševiki« strežejo po življenju, ne zapusti svoje hiše in ne pride v Pariz. Vse opravi njegova žena. V tej svoji hiši obdržava konference s takimi prisiljenci, kot je on, za strmoglavljenje ruske sovjetske vlade. Dasi so njegovi načrti blazni, dobi še vedno dosti podpornikov, ki sanjajo, kako se bodo šopirili po carskem dvoru, ko Nikolaj postane ruski car. Čudodelstvo najde povsod dosti podpornikov, in ima jih tudi med takozvanimi »plemenitniki«, ki si domišljajo, da imajo plavo, in ne navadno rdečo kri.

Otročje ženitve. Pred kratkim so dospela poročila o otročjih ženitbah, ki se vrše v Zedinjenih državah. Take ženitve med nedoraslimi, ki jih imenujemo »indijsko barbarstvo« se vrše tudi na Angleškem. Po nekem starem zakonu, ki je še ostanek rimskega cesarstva, se smejo v Veliki Britaniji ženiti dečki od 14 let, deklece z 12 leti, ako dovolijo starši. Šele sedaj se bo spremenil ta zakon. Po štetju iz leta 1921 se je poročilo 132 parov v starosti 15 let.

V naglici. Gospodar proti slugi, ki mu je naročilo izvršiti napačno v hudi jezi: »Če hočeš kedaj poslati kakega osla, pojdem raje sam!«

Pozna jo. Piskrovezec: »Kaj loncev za vezanje?« — Gospod: »Ne! Sinoči sem prišel o pravem času domov!«

Kultura.

Drama.

Četrtek, 22.: »J. G. Borkman«. B. Petek, 23.: »Naša kri«. F. Sobota, 24.: »Idijot«. Predstava v spomin obletnice Putjatove smrti. Izv. Nedelja, 25.: »Deseti brat«. Izv.

Pravkar je izšla Mladina 4-5 številka. Razlikuje se od prejšnjih števil, da prinaša tudi pesniški del. Kreft je začel s tragedijo Tiberij Grakh. Začetku bi bilo jezikovno oporekati in iz začetka še ni razvidna potencia zapletajev dramatične vsebine. Nad vse značilen je pa odlomek Debečevega obsežnejšega dela: Cankar in Narodno gledališče v Ljubljani. Članek je kot nalašč za peditsetletnico Cankarjevega rojstva in osvetljuje v marsičem naše takozvane narodne veličine, ki se danes klanjajo spominu Cankarju, v duši ga pa še vedno črte in hočejo zabrisati na skrivaj vso silo njegovih del. Grabor je posvetil članek »Jubilejno obzorje« 50letnici izhajanja tržaške Edinosti in vsebuje marsikaj literarno in publicistično historičnih domislekov in orisov. Bolj ali manj je polemičen in morebiti tudi prijateljsko subjektiven Kocjančičev članek s precej čudnim naslovom: »Ker so mariborskemu gledališču prepovedali uprizaritev Cerkvenikove drame »V vrtinu««. Če podnaslovi so kričeči, da bi vzbujali resnost, preveč odražajo osebnostno ogorčenost, ki naj v stvarni debati in resnem listu ne najde drugič mesta. Prof. Veber nadaljuje z orisom Skrat, in zdi se, da že predolgo nadaljuje. Potrebna in umestna je karakterizacija Bratka Krefta Jack London. Vse ga čita, nihče ga pa ne pozna. Vtis imam, da bo revija Mladina postala vodilna glasnica današnje razrvane akademske omladine. Gre svojo pot in prav tako.

J. P.

Dnevne novice.

Demokratom je silno žal, da so gospodu Puelju pomagali do politične kariere. S pomočjo demokratov je ustanovil lastno stranko, postal poslanec in končno je tudi ministral v Pašičevem kabinetu skupaj z jugoslovensko demokracijo. Ko pa radikali niso rabili ne železnega Pribečevića ne samostojnih kmetov, so jih odstranili iz vlade. S tem so se pa tudi pota med demokratami in Pueljem ločila. Demokrati od tedaj Puelju očitajo vse mogoče in nemogoče stvari. Povedali so mu celo, da ni kmet. Kaj je, mu pa tudi ne vedo povedati. Na vse mile viže ga vabijo, da skupaj z njimi ustanovi »napredno« fronto, obenem mu pa dopovedujejo, da nima nikogar za seboj. Ubogi Puelj! Mnogo ljudi res ne šteje njegov tabor. Vsekakor je pa na boljšem in se bo pri prihodnjih volitvah sijajnejše odrezal kot demokrati njihova »Domovina« in »Vodnikova družba«.

Lep uspeh naših hrvaških sodrugov. Preteklo nedeljo so se vršile v Valpovu in v Bjelovaru občinske volitve, za katere je vladalo veliko zanimanje tudi v zagrebških političnih krogih, ker so se vršile v času najhujših notranjih kriz in vsesplošnega razpada meščansk. sporazumskih strank, vsled česar so te volitve nudile poučen vpogled v mišljenje in razpoloženje širokega naroda. Volitve so pa izpadle tako, kakor so te meščanske stranke najmanj pričakovale. Socijalisti so dobili v Bjelovaru 234 glasov, v Valpovu pa 323 glasov. Socijalisti so napredovali v obeh občinah. Če vpoštevamo posebne razmere v industrijsko še nerazvitih hrvaških mestih in trgih, moramo našim hrvaškim sodrugom le čestitati na tem njihovem lepem uspehu, ki priča, da se socijalistično gibanje tudi med zavednim hrvaškim delavstvom dviga in konsolidira.

Privatni nameščenci, vsi na shod! Nocoj morajo vsi privatni nameščenci, trgovski nastavljenici in sploh vsi zavodni delavci na velik protestni shod proti ukinitvi šurnega dela. Vsi na shod, vsi na plan!

Predavanja. Zdravnik državnega higijskega zavoda g. dr. Hribar je imel zadnjič predavanja, v katerem je s pomočjo zanimivih filmov predočil navzočim kako se najlažje in največkrat prenašajo nalezljive bolezni, ki imajo težke posledice. — Prihodnje predavanje priredi okrožni urad v nedeljo, dne 25. marca 1926 v Mariboru, v mestnem kinu. Okrožni urad prosi delavske in delodajalske organizacije, da takim predavanjem posvečajo največjo pažnjo, ker so taka predavanja sposobna, da odstranijo marsikatero ntemeljeno ali neutemeljeno kritiko o soc. zavarovanju.

V 4. in 5. številki »Mladine« je napisal Bratko Kreft nekaj oris Jack Londona in ga posvetil »tistim, ki ga prevajajo, pa ne povedo resnice o njem in tistim, ki ga čitajo, da bodo vedeli, koga čitajo.« Nekako v sredini je tudi odstavek, ki se nanaša na roman »Železna petas«. Prevod romana prinaša naš list. Piše namreč: Največ razburjenja je vzbudil Jack London z »Železno peto«. Meščansko čitateljstvo se je tekom časa navadilo njegovih pustolovskih in živalskih povesti, pozabilo na njegovo proletarstvo. Zato ni bilo malo začuden, ko je z omenjenim romanom, v katerem se je odločno postavil na stran ponižanih in razžaljenih, stopil pred amerikalansko javnost. V njem opisuje bodočo revolucijo v Ameriki, pokaže senčne strani proletarcev in ogromno moč kapitalizma, ki se naslanja na vojaške organizacije, po Londonu imenovane »Železna petas«, ki pogazi vse, kar ji pride pod stopalo. Brez obotavljanja zapiše propadu vse one proletarce, ki se ne zavedajo boja med ostalimi tovariši in kapitalizmom. Njih usoda je podobna usodi klavne živine. Razni gospodje so hoteli Londona okrajčati, dajati mu očetovske nauke in opomine (kakor pri nas Cankarju), toda London je ostal zvest samemu sebi in svojim do konca življenja. Zadel jih je v živo, ker je v lepem, erotičnem zapletljaju romana populariziral revolucionarne ideje marksizma tako spretno in umetniško, da še danes nima primere v svetovni literaturi. »Železna petas« je za ameriški pro-

letarijat to, kar bi naj bil za slovenskega Cankarjev »Hlapec Jernej«. Vse prav, vendar bi posvetitvi oporekali, ker smo si v svesti, koga smo prevajali in smo si svesti, da so čitatelji tolikanj izvežbani, da vedo koga čitajo in da za Jack Londona ni treba posebej povdarjati, išči v njem socijalističnih ali pa komunističnih načel. Našli jih bodo sami, kakor že in kakor ne že — v tem je vendar avtonomija umetnosti in avtonomija čitatelja. Pa ta posvetitev še ni tako huda. Bratko Kreft je hotel s posvetitvijo braniti meščansko časopisje in karakteristiko Londona je koncentriral prav na roman »Železna petas«. Bil je tolikanj lojalna, da je navedel slovenske prevode, Mladike, Slovenca, Slov. Naroda in Nar. Dnevnika, bil pa tolikanj nelojalna, da si je pozabil kot kromičar tukaj, ogledati »Delavsko Politiko«, ki prinaša prevod »Železne pete«. Torej prevod njemu najljubšega in tudi nam najpomembnejšega Londonovega romana.

Zopet železniška nesreča. Na nepojasnjen način sta na postaji Sevnica predvčerajšnjim popoldne trčila dva tovorna vlaka. Človeških žrtev sicer ni bilo, znatno je pa poškodovanih 10 vagonov. Škoda se ni precenjena. Radi te nesreče so vlaki imeli precej zamude.

Oddaja košnje. V soboto, 24. aprila 1926 ob 9. dopoldne se bo vršila protovoljna javna dražba košnje na mestnih potih in štradih v Trnovskem predmestju za dobo tekočega leta. Zbirališče dražiteljev je na mostu koncem Opekarske ceste. Zakupnino bo plačati takoj po končani dražbi. Interesenti se vabijo, da se napovedane dražbe udeležijo.

Nesreča pri žganjekuhi. V Dvorniku pri Splitu so kuhali žganje, kar je zahtevalo težko žrtev. Pri kotlu sta bila zaposlena dva delavca, Jure Snudov in Juraj Barič. Nadziral je pa stražnik finančne kontrole. Ko je hotel Sundov dvigniti z železno palico kapo, je s palico zadel na električno napeljavno in se zgrudil mrtev na tla. Barič ga je hotel rešiti in ga pograbil za roko. Tok je tudi njega vrgel po tleh. Finančni stražnik ga je še pravočasno udaril s polenom po roki, in ga tako rešil gotove smrti.

Zenina smola. Na ljubljanskem gradu je obiskal S. svojo nekdano nevesto, s katero se je precej dolgo pajdašil in ji za nameček preskrbel naraščaj. Ker pa ni izgledov, da bi ženin kdaj poročil nevesto, se je ljubezen na nevestini strani nekaj ohladila, ohladilo so jo tudi žalostne izkušnje, bolnica, sodnija in otrok in ženina se hoče izogibati. Toda ženin je trdovraten in ker se je dekle čedno popravilo, in se samo zaveda svoje ponovne brhkosti, je trdovratno tudi dekle. Ali S. to ni šlo v glavo in pri zadnjem obisku je hotel na vsak način govoriti z njo. Razgovor so mu pa preprečili grajski fantje, oklofutali so ga in zapodili iz »grajske republike«, češ, kaj boš mešal naša dekleta. Baje je bilo dekle zadovoljno in je ponosno na svoje zaščitnike. Tolikanj zadovoljna pa ni njena mlajša sestra, katero je sestrin ženin klofnil, ker mu je zabrusila v obraz, da sestre ni doma! Ker jo je klofuta skelela, je seveda klicala na pomoč in fantje so napravili po svoje. Zenin je pa v svoji užaljenosti o zadobljenih klofutah razodel na policiji, ni pa računal, da je v svojem junaštvu zakrivil prvo klofuto sam in da se tudi njegova klofuta lahko primerno kvalificira in spravi v sklad z obstoječim c. kaz. zakonom.

Samomor v umobolnici. V Vračacu se je obesil v blaznici Mirko Celebdič. Ze prej je večkrat poskušal končati si življenje. Obesil se je v podstrešju blaznice na dolgi vrvi.

V delikatesno trgovino Franca Kristofa na Sv. Petra cesti je nekdo s ponarejenim ključem vlomil in se založil s šunko, salamo, sirom. Baje je vlomilec član čedne družbe, katero so zadnjič zalotili v Turkovem dvorišču.

K trgovki Mencej na Plovici je prišlo v službo mlado dekle in trgovka jo je takoj sprejela. Naslednje jutro je pa opazila, da je dekle pobegnilo in da je iz njene ročne torbice v nočni omari izmaknilo 300 Din.

Širimo socijalistično znanje.

Ljubljana, 20. aprila.

V človeku je večno hrepenenje po izpolnitvi, hrepenenje po duševnem in materijalnem ravnovesju, o bog, da je še tega hrepenenja! V tem hrepenenju si je človek ustvaril znanost, poezijo, delo in način dela. In čim večje hrepenenje je prevečalo človeka pri ustvarjanju, čim več delovnih sil je vodilo hrepenenje, ustvaritev taka ali taka je bila tem popolnejša in uspešnejša. In prišlo je tako daleč, da je vsak stan začel ustvarjati delo po svojih potrebah, po svojem gledanju; vsak se približeval svojemu, sicer vsak drugače, toda približeval se je. Delavstvo je ustvarilo svoja dela, ustvarilo je svoje, sebi primerno znanstvo, ga prikrojilo, ustvarilo svojo pesem, pesem ritma strojev in rok, trpljenja in dela in ustvarilo takorekoč svojo literaturo. V teh slednjih ustvaritvah je postavilo močno komponento k veseljnemu gibanju duševnih sil; v tej komponenti je moč in sila delavstva in je garancija za pravilnost njegovega hotenja in gledanja.

V delavski literaturi je še sila in neusahljivost sil, v literaturi svoji more delavstvo še ubiti mračnjastvo in otopenost; ali kaj, vsi znaki kažejo, da delavska literatura in delavska znanstvena literatura ne najde odmeva, ali pa vsaj takega ne, ki bi močnejše vzgibal notranjost delavskega pokreta. Temu je krivo dosti tudi mesečansko časopisje, ki namenoma in sistematično zavaja posamezne nezavedne v mreže svojih tendenc in jih odvaža od naravnega pojmovanja svoje bitnosti in to s sestavki, ki mu vepijo samo fanatično miselno omrežje brez kakšnih logičnih in razmišljenih zaključkov.

Dokler se delavstvo povsem ne bo zavzelo za svojo literaturo, in je ne bo začelo izčrpavati, je težko misliti na iztreženje posameznih grupacij. Torej, več poglobitve v smiselno razredne borbe, več podkrepitve z logičnimi rezultati socijalistične vede.

Neokusna komedija.

Trbovlje, 21. aprila.

V četrtek 15. t. m., je sklicala neka znana skupina ljudi pod firmo nekega akcijskega odbora protestni shod, ki naj bi bil naperjen proti mesečnemu izplačilu kakor ga je TPD z dovoljenjem ministr. za rude in šume uvedla, vključno neštevilnim protestom in resolucijam, katere je delavstvo na velikih javnih shodih Zveze rudarjev Jugoslavije sprejelo in odposlalo ministrstvu. Ta pisana družba, sestavljena iz bernotovcev, orjunašev, klerikaleev, sam. demokratov, radikalov, radičevcev, Vodusek-Korenovih nadstrankarjev in bogve še od katerih strančic, se je spomnila te krivice šele sedaj, ko je parlament in ko je vlada, v kateri sede po večini tudi zastopniki teh strank, v krizi. Zavedali so se šele sedaj, da je postopanje družbe nezakonito. Da pa niso imeli vsi skupaj poguma nastopiti proti vladi in TPD, se je takoj pokazalo. Vsi slavni govorniki tega slavnega akcijskega odbora so namreč napadali samo Del. zbornico, ker jim nije hoteli dati denarja, da bi se peljali v Belgrad gledat na uro, in napadli so tudi Zvezo rudarjev, ker noče sodelovati v tej pisani družbi. Kako pa naj sodeluje? Saj bi bilo pod njeno častjo, da bi se vsedla k eni mizi z ljudmi, ki so na 1. junija streljali na delavce, ubili sodr. Fakina, zažgali »Rudarski dom« in uganjali še druga grozodejstva nad trboveljskim delavstvom.

»Jutro« je že kar v naprej poročalo, da bo na tem shodu 4000 ljudi, seveda delavci niso nasedli »Jutrovemu« poročilu, zato jih tudi na shod ni bilo, da se pa vendar iz te zagate izmuznejo, je gosp. Koren konstatiral, da jih je 4000. »Jutrov« poročevalec je pa pogledal skozi svoje močne očale in zabeležil to konstatacijo vzlic temu, da je zapisal najmanj eno ničlo preveč. Ko so na shodu ti dični in pisani bojovníki delavstva svoje govore zaključili, so se priglasili še k besedi ss. Krušič, Arh in Zorga, ker pa gospodje

sklicatelji niso imeli čiste vesti, niso hoteli gosp. predsednik bernotovskih socijalistov, ki so za javnost in za javno kritiko, dati nobenemu besede, seveda, saj so jim orjunci bili bližji kakor pa delavci iz razrednih organizacij. Ko je navzoče delavstvo videlo in spoznalo njihovo nečedno igro, je začelo glasno protestirati, govorniki pa pritiskati na predsednika za besedo, tako da je shod, ki ga »Jutro« in »Slovenec« tako lepo opisujeta, končal s popolnim neuspehom za to pisano družbo. Ob drugi priliki bodo dobili še poštenjšo lekcijo, in sicer tako, kakršno si pač take švige švage zaslužijo.

Naše delavstvo predobro ve, da jih taki akcijski odbori ne bodo rešili, ker se zaveda, da je rešitev delavstva le v njegovi razredni borbi, v njegovi razredni zavesti in moči in v njegovih enotnih organizacijah.

Litija.

Lakota in obup, to sta sedaj dva najzvestejša delavska prijatelja. Obup dela delavcem sive lase, da je obupa vedno dosti, za to skrbje gospodje kapitalisti. Najprej reducirajo plače, nato pa, če jim ni taka redukcija zadosti, zreducirajo delavca še iz dela. Ni čuda, če delavce nazadnje omahne in reče, da mu je vse eno, če tudi takoj pogine, ali če si vzame kar sam življenje. Potem pa to meščanski časopisi lepo ponatisnejo, češ, naj pride to v javnost, da bo drugo ljudstvo vedelo, kakšne znamenitosti se vrše po svetu in kako malo krščanske vere je med delavstvom. Pravijo navadno, da se je delavec ubil zaradi družinskih razmer; ni čuda, če pa šteje delavska družina po 3-8 članov, pa so vsi brez dela in brez sredstev, pa imajo kvečjemu po 42 Din plače, ali še celo manj, pa še to vbogo plačo jim nato reducirajo za 20 odst. Potem naj se pošten človek zamisli, ali je čudno, da prevzame družinskega očeta ali člana obup, ko se ga pa na tako sramotni način tlači v bedo in propadlost.

Lakota je, ki rodi obup. A lakota širi kapitalistični red, ki meče delavstvo na cesto, kar jih pa še ostane pri delu, zaslužijo, kakor rečeno, tako malo, da ne morejo izhajati. Lakota širi obnem propadlost, širi bolezen, upropastičen moralno in fizično delavski rod. Taki so učinki kapitalizma v našem delavskem okraju, taki so menda tudi povsod tam, kjer vlada današnji pravični red. Mi smo se organizirali, da to odpravimo, isto naj store delavci tudi drugod.

I. S.

Prevalje.

Tudi grešniki so potrebni. Zupnik se jezi, ker so se tuk. farani v povojni dobi tako znatno »poboljšali«, posebno moški, da je spravilo g. župnika v zadrego, to pa zato, ker so baje gg. misijonari imeli s spovedjo bolj malo kšefta. Zato so pa raz prižnice bolj vneto pitali uboge ovčice z raznimi prilinkami, ter seveda pogubljali one, ki so prišli k spovedi, ali bolje rečeno, ki niso hoteli sebi ne misij. lagati, ker star običaj je, da pred spovedjo stori trden sklep, da ne bo delal več napak ozir. grehov, če pa ta sklep ne drži kakor je že v navadi da ne, kaj pomaga potem spoved? Ta greh laganja so nekateri tudi spoznali, zato so bile spovednice bolj prazne. No, saj to še ni tako hudo, bolj hudo je pač to, če je manj čebel, da je tudi manj strdi. Ali kaj nas to grešnike briga, samo da so bili gg. misijonarji »fejste«, posebno pa takrat, ko so pridigali o svetem postu in o izkoriščevalcih itd. Kar lušno jih je bilo gledati, kako je njihov lepo zaokroženi trebušček odskakoval, kako so jim polzele potne srage po lepo rejenem licu. To trpljenje gospodov za naše grešnike, je napravilo na verne ovčice tak vtis, da so jokale, ne ve se pa zagotovo, ali zaradi usmiljenja, ali le zaradi pajčevine, ki se jim je predla v želodcu zaradi postnih dni. Pa bilo tako ali tako, glavno je, da je bil misijon, ker farani so ne-verní, to se je pač dovolj pokazalo pri zadnjih volitvah v Del. zbornico.

KRUH

iz Prve delavske pekarnice v
Ljubljani je
najboljši.

Zahtevajte ga v vsaki prodajalni!

23

Zaloga pohištva in pletenih izdelkov!

Kdor želi pohištvo za svoje stanovanje, ali želi popolniti, kar mu manjka, naj se ogleda veliko zalogo »Produkcija« na Tržaški cesti v Ljubljani. — Na pismeno povprašanje takoj odgovor. — Priloži naj se znamka.

„PRODUKCIJA“
LJUBLJANA, Tržaška cesta, kolonija „Stan in Dom“.

196

ZADRUŽNA BANKA V LJUBLJANI

Aleksandrova cesta

je centralni denarni zavod delavskih in kmetskih zadrug Slovenije

Obreštuje naloženi denar zelo ugodno in po dogovoru.
Izvršuje vestno in kulantno vse posle, ki spadajo v banko stroko. Izvršuje nakazila v tuzemstvo in v inozemstvo.

Kupuje in prodaja devize, valute in vrednostne papirje. Izdaja uverenja za izvoz blaga. Prodaja srečke državne loterije i. t. d. i. t. d.

Brzjavni naslov: Zadrubanka, Ljubljana. — Telefon štev. 367.

9